

letei, a régi Sándor Imre merészsége: *Szedjetelek szét csillagok*: hol van ma, ami ezeket a fénypontokat megközelíthetné?! Bihari Mihály? Ha csak a fülünkre vagyunk utalva, akkor — Bihari Mihály. Mert visszhangja, „sajtója“ nem volt sem Merényinek, sem Lányinak, de Földes és Sándor Imre sem voltak e tekintetben elkényeztetve. Az értőkön és figyelőkön kívül ugyan ki tudott róluk?! De Bihari Mihály, mint Szlovenszko reprezentáns drámaírója: ezt a tényt mindenki kénytelen volt tudomásul venni, mert a „Tisztelettel értesítjük“ minden előadása Pozsonytól Beregszászig — kolumnás sajtóval futott. Hallgassuk meg Tamás Mihályt, mit ír a könyvkiadás bevezetőjében „Előszó helyett“. „Ez a szindarab formálisan üldözött engem, vagy tán én üldöztem őt. Legelőször Érsekújvárott akartam megnézni és el is indultam, de a gyorsvonat kaulauza Ruttkán sürgőnyt lobogtatva szállított le a vonatról: visszahívtak Kassára. Azután, hogy Beregszászban adták, már egy nappal hamarabb odautaztam, hogy biztos legyek a dologban és délután együtt üldögéltünk a kávéházban Bihari Mihállyal, amikor telefonhoz hívtak: haza kellett mennem. Most azután, hogy Kassán adták, már napokkal előbb úgy idomítottam a dolgaimat, hogy semmi ne tudjon megakadályozni abban, hogy színházba mehessek. Sikerült.“

Nekem kevesebb szerencsém volt: a darabot egyszer sem láthattam, de most elolvashattam és megértem — a „sajtót.“ Sikerült. A darab semmi, vagy legalább is sablon, egy a száz közül, melyet még a „szociális iz“ sem menthet meg az elmulástól. A színmű a főnök szeszélyeitől függő hivatalnok-rabszolgasorsot példázza. A lázadást és az elkushadást. Vanak alakjai, melyek pillanatra és külön-külön élők, de a dráma, mely egységbe vonná őket, nincs sehol. A gyerekes szituációk, primitív vágyálomjelenetek valósággörcsökkel ütközön csak felületmegoldást eredményezhetnek, a szociális „betétek“ ugyanakkor csak a giccses olajnyomatok szerepét játszhatják. Ez a darab a legjobb esetben csak módjával kiutalt vállveregetést érdemel, szokványbiztatást, de nem — sajtót. Ha tehát a darab ennyire kétséges valami, ha szokványolta ellenére is irodalmi esemény lehetett, akkor csak a szerző lehet valaki. Ha tudjuk, hogy szerzőnk az egyik legnagyobb szlovenszói magyar lap szerkesztője, akkor tudjuk, hogy a szerző igenis valaki és megértjük az eddig sohase volt „sajtót“. De ez a „sajtó“ Bihari Mihály szerkesztő ur címére van adressálva és nem a szerző javára. Mert lehetetlen, hogy ez a hónapokig tartó sajtóvisszhang, ez az Aufmachung a darabnak szólott volna, mert ha igen, akkor itt ne beszéljünk többé a kritika hiteléről és ne merjen itt senki kritikát reklamálni. Itt és ilyen darabbal szemben a történetek után egyetlen egy fajta kritikának van létjogosultsága: a kiméletlen helyreigazításnak. Tisztelettel értesítjük..

Bihari Mihály másik könyve sokkal szimpatikusabb. A *Selyemcukor* — selyemcukor. Nincsenek igényei és így nekünk sincs hozzátenni valónk.

(Fábray Zoltán)

PORGÁCS ANTAL VERSESKÖNYVE (Időm törvények szerint, Bpest, 1938.) Hogy a szimbolizmus bonyolult esztétikai és társadalmi okokból miért vesztette el jelentőségét a költészetben, azt bizonyára sokkal körülményesebb lenne pontosan kimutatni, mint a másik késégtelen tényt, hogy miért vált színtelenné s miért sorvadt el a követők kezei között. Míg ugyanis a kialakítók kezében megfelelő formája volt a szimbolizmus annak, amit ők akartak fejezni, az utódoknál eszközzé lett, amellyel véleményük szerint minden gondolatot ki lehet fejezni. A for-

ma és tartalom unalmas, de örökérvényű szabálya lép előtérbe ezen a ponton. A szimbolizmus utáni szimbolikus költészet szinte szükségszerűen változott át tónusköltészetté, borongós alaphangjával Forgács Antalnál is szüntelenül felbukkanó fogalmaival, mint „végtelenség“, „idő“ stb. A dolgokban való értelmi elmélyülés azonban a fogalmak körül való topogásában szüntelenül gátolja a költőt, hogy a „filozófikus“ líra száraz régióiba tévedjen. Csupán az alaphang többé-kevésbé színelgős volta s a tézis individuális felvázolása eredeti itt; a többi képlet, amelybe minden fantázia nélkül helyettesíthet be az olvasó rokonfogalmakat anélkül, hogy komoly értelmi változás állna be. Ami pedig az eredeti és valóban újszerűen ható képeket illeti, szinte kivétel nélkül elfulladnak az alaphang szintelenségében. Nem állásfoglalás hiány ez már, valahogy unott megvetése az életnek s ha nem, mindenképpen menekülés a valóság elől.

Forgács Antal szerencsére nem mindenben meríti ki a fenti kritériumokat. Hiányzik azonban nála a tárgy helyes megválasztásának ökonomizálása s fölösleges rimeket és strófákat pazarol olyan képek vagy gondolatok kifejezésére, melyek sem tartalmuknál fogva nem érdemlik ezt, sem költőileg nem tudja úgy érzékeltetni azokat, hogy hatásosak legyenek. (*Felhők*). Csak számtalan „mint“-je és „ként“-je teszi ezeket a strófákat. Ami ezen kívül van, a képek és hasonlatok ha sohasem halottak is őket, úgy hatnak, mintha minden versben előfordulnának. S ezek tekintetében, talán erotikus tartalma miatt csak a „kacér hölgy“ képe erősebb valamivel, amit a költő is bizonyára észrevett, mert előszere-tettel alkalmazza több versében is. Témáiban nagyjából alkalmazkodik a tónusköltészet témaköréhez s sokszor kirívóan új témáinak érzékeltetése hajtörést szenved az „alaphang“ kéréhetlenségén. Ami ennek ellenére a kötetbe csuszott, az *A részeg kirakat* c. verse, a *Háborús szonett* s néhány strófa itt-ott. „A gondolat sebzett madárként szálldos és nem világít más, csupán a páthosz.“ — mondja egy helyen koráról s magáról írva. Vagy költőtársaihoz: „Talán utoljára szólsz már a zörgő fegyverek közt... Mint bolond, ki rögeszméjét hadarja, szólj, noha szód őket nem zavarja.“ — Egyben ezek jelentik a tónusköltészet bilincseitől való felszabadulását is Forgács Antalnak. A kérdés csak az, mennyire erős, tud-e szakítani a kék ég alatt végtelenbe uszó báránnyelűvel, a „szikrázó“ nyárral s az alkonnal. Ami formáját illeti, pedantériája nem bosszantó s mondanivaló tekintetében sem kellene erőszakot elkövetnie önmagán, hogy mai költővé váljék. (*Kovács Katona Jenő*)